

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTISUUNNITELMA

Valtuustokausi 2025–2028

Arviointityön suorittamisen perusteet

Tarkastuslautakunnan suorittaman arvioinnin tulokset raportoidaan valtuustolle osoitetussa arviointikertomuksessa. Arvioinnin lautakunta toteuttaa käyttämällä muun muassa seuraavia toimintatapoja.

1. Tarkastuslautakunta seuraa koulutuskuntayhtymän toimielinten ja johtavien viranhaltijoiden toimintaa. Lautakunta keskinäisellä työnjaolla sopii eri toimielinten hallinnon seuraamisesta sekä kerää tietoja toiminnan toimivuudesta. Salassa pidettävän aineiston käytettäväksi saamiseksi lautakunta päättää erikseen (tarkastuslautakunta voi lautakuntana pyytää salassa pidettävän asiakirjan nähtäväksi, mutta tarkastuslautakunnan yksittäinen jäsen ei).

Lautakunnan jäsenten seurantavastuu v. 2025–2028 (2029)

Tulosalue, toimialue	Tarkastuslautakunnan jäsen
Yhtymähallitus	Tarkastuslautakunta kokonaisuudessaan
Savon koulutuskuntayhtymä/ kuntayhtymän johtaja Heikki Helve, p. 044 785 3050	Tarkastuslautakunta kokonaisuudessaan
Oppimispalvelujen tulosalue/ rehtori Rauno Kettunen, p. 044 785 3803	Tarkastuslautakunta kokonaisuudessaan
Tukipalvelut/ tulosaluejohtaja/hallintojohtaja Heikki Vienola p. 044 785 3053	Tarkastuslautakunta kokonaisuudessaan

Seurantavastuu suoritetaan vuorovaikutteisesti tulos- ja toimialueiden johtajien ja päälliköiden kanssa esim. toimittamalla ja vastaanottamalla tehtyjä selvityksiä ja ajankohtaisia asioita tutustuttavaksi sekä seuraamalla koulutuskuntayhtymän internet ja intranet -sivustoja ko. koulutus-alalta.

2. Arviointikäynnillä voidaan kutsua kohteen vastuullisten henkilöiden lisäksi arviointikohteen työsuojeluvaltuutettu, luottamushenkilö tai muuten valittu henkilöstön edustaja selvittämään omasta näkökulmastaan arviointikohteen toimintaa, tavoitteita ja niiden toteutumista. Lautakunta haastattelee johtoa, henkilöstöä ja opiskelijoita erikseen.
3. Lautakunta tekee arviointikäyntejä koulutuskuntayhtymän toimipisteisiin vuosittaisen työohjelman mukaisesti.
4. Lautakunta pyytää koulutuskuntayhtymän organisaatiolta erikseen päätettäviä selvityksiä toiminnasta arvioinnin tueksi.
5. Arvioitavan vuoden toiminta- ja taloussuunnitelma sekä tilinpäätös ja toimintakertomus ja muut tilinpäätösasiakirjat ovat asiakirjoja, josta ilmenevien tietojen perusteella arviointi ensisijaisesti suoritetaan.

Lautakunnan jäsenten toimintavalmiuksien kehittämistä tuetaan mm. osallistumalla tarkastuslautakunnille järjestettäviin koulutuksiin.

Tilintarkastuksen toteutumisen seuranta

Tilintarkastajan vuotuinen työohjelma annetaan tarkastuslautakunnalle tiedoksi. Tilintarkastaja raportoi neljännesvuosittain työohjelman toteutumisesta sekä olennaisista havainnoista. Yhteenveto koko vuoden tapahtumista tehdään tilintarkastuskertomuksen yhteydessä.

Tarkastuslautakunnan ja tilintarkastajan valtuustokauden suunnitelmat ja vuosittaiset työohjelmat laaditaan siten, että ne tukevat koulutuskuntayhtymän tarkastustoimen laaja-alaista ja asianmukaista toteutumista.

Tarkastussuunnitelman ja vuotuisten työohjelmien käsittelyn yhteydessä tarkastuslautakunta arvioi myös tarkastukseen käytössä olevien resurssien riittävyyttä (vuoden 2025 työohjelma liitteenä). Suunnitelman käsittelyn yhteydessä tarvittaessa sovitaan tilintarkastuksen toteuttamiseen liittyvistä yksittäisistä asioista.

ARVIOINTISUUNNITELMA

Tarkastuslautakunnan arviointityön systematisoimiseksi on tarpeen laatia valtuustokauden kattava arviointisuunnitelma, jota täsmennetään työohjelmaksi vuosittain sekä painotusten että arviointimenetelmien osalta. Arviointisuunnitelmassa on tarpeen esittää ne tehtäväalueet, jotka otetaan kunakin vuonna syvällisemmän arvioinnin kohteeksi. Tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelma on perusteltua sovittaa yhteen tilintarkastussuunnitelman kanssa.

Arviointikohde	Tulosalue, toimialue	2025	2026	2027	2028
Strategian toteutuminen vuosina 2024–2027 • strateginen suunnittelu • strategisten tavoitteiden toteutuminen • toimintaympäristön ennakointi	Koko kuntayhtymä	X	X	X	X
Henkilöstö • henkilöstösuunnittelu • henkilöstön kehittäminen • henkilöstötilinpäätös	Koko kuntayhtymä	X	X	X	X
Kuntayhtymätasoiset tavoitteet • vastuullisuus; Reilu SAKKY -vastuullisuusohjelma 2024–2027 • johtaminen, esimiestyö ja suunnittelun linjaukset • toiminta- ja taloussuunnitelman toteutumisen seuranta • sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutumisen seuranta	Koko kuntayhtymä	X	X	X	X
Kuntayhtymän johto • luottamushenkilötoiminta • markkinointi ja viestintä • turvallisuus • sisäinen tarkastus		X	X	X	X

Oppimispalvelut • strategian toteutuminen tulosalueen toiminnassa • SAKKY Pedagoginen kehittämisohjelma 2024–2027; erinomainen opetus ja ohjaus • opetuksen toiminnallisten tavoitteiden seuranta • henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, henkilökohtaistaminen, henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma • oppisopimuksen henkilökohtainen opiskeluohjelma • opiskelijahuollon käytäntöjen seuranta • henkilöstö, työhyvinvointi • talousarvion toteutuminen • Varkauden lukio ja aikuislinja • Savon ammattiopisto • kehittämishankkeet • opiskelija- ja suunnittelupalvelut	Tarkastuslautakunta valitsee vastuualueilta vuosittain arvioitavat poolit	X X X	X X X X X	X X X X X	X X X
Tukipalvelut • strategian toteutuminen tulosalueen toiminnassa • toiminta- ja taloussuunnitelman toteutumisen seuranta • hallintopalvelut ○ asiakirjahallinto • henkilöstöpalvelut ○ henkilöstöhallinnon ohjelmisto ○ perehdyttämisprosessi ○ työhyvinvointi • talous- ja rahoituspalvelut ○ hankehallinnointi ○ taloushallinto ○ talousarvio ja tilinpäätös ○ sijoitustoiminta • tietohallintopalvelut ○ käyttäjätuki ○ tietojärjestelmien ja tietovaraston rakentaminen ○ tietoturvariskien seuranta • ravintolapalvelut ○ opiskelija- ja henkilöstöravintolat • tilapalvelut ○ investointien seuranta ○ käyttötalouden seuranta		X X	X X		

○ isännöinti ○ vartiointipalvelut ○ toimitilojen käyttöasteen seuranta ja ylläpidon taloudellisuus, energiapalvelut • tukipalveluiden hallinto ja strategian tuki ○ laadunhallinta ○ kestävän kehityksen ja ympäristövastuun koordinointi ja kehittäminen ○ hanketoiminta					x
---	--	--	--	--	---

Tarkastuslautakunnan tehtävät ja toimivaltuudet

Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten.

Tarkastuslautakunnan asema ja kokoonpano

Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja, mikä korostaa tarkastuslautakunnan yhteyttä valtuustoon. Tarkastuslautakunnan työ vaatii kuitenkin pitkäjänteisyyttä, joten on perusteltua valita tarkastuslautakunta valtuuston toimikaudeksi.

Tarkastuslautakunnan tehtävät ovat luonteeltaan sellaisia, että ne yleensä edellyttävät koko lautakunnan ratkaisuja. Lautakunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan tai jäsenen yksittäistoiminta voi olla vain lautakunnan asioiden valmistelua ja sen tulee perustua lautakunnan päätökseen.

Jos lautakunnan asioiden valmistelu on organisoitu palkatulle lautakunnan alaiselle henkilöstölle tai tilintarkastajalle, lautakunnan koko toiminta perustuu kollegiaaliseen työskentelyyn ja päätöksentekoon.

Tarkastuslautakunnalla on kuntalain (410/2015, KuntaL 124.1 §) mukaan oikeus saada tietoja salassa pidettävistä asioista, mikäli se katsoo ne tarpeelliseksi arviointitehtävän hoitamiseksi. Tarkastuslautakunnan tulee tehdä asiasta päätös. Tietojensaantioikeus koskee vain kunnan hallussa olevia asiakirjoja. Tarvittaessa kuntayhtymä voi käyttää omistajanvaltaa tarpeellisten asiakirjojen saamiseksi tytäryhteisöiltä.

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

1. valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
2. arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
3. arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;
4. huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
5. valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saat-taa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi;
6. valmistella yhtymähallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Tarkastuslautakunnan tehtävät voidaan jakaa kolmeen tehtäväkokonaisuuteen:

- hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat
 - tilintarkastajan valintaa koskevan päätösehdotuksen valmistelu
 - tilinpäätöksen hyväksymistä ja vastuuvapauden myöntämistä koskevan päätösehdotuksen valmistelu
 - tilintarkastuskertomuksessa esitetyistä muistutuksista asianomaisen selityksen ja yhtymähallituksen lausunnon hankkiminen
 - kuntayhtymän ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittaminen
 - hallintosäännön määräysten ja talousarvion valmistelu

- tilintarkastuksen tarkastussuunnitelman toteutumisen seuranta
- ohjeiden antaminen tilintarkastajalle tilintarkastajan havaitsemista epäkohdista ja valtuuston tarkastusta koskevista päätöksistä aiheutuvien toimenpiteiden seuranta
- esitysten tekeminen lautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen tarkastuksen tehtävien suorittamisen yhteensovittamisesta tarkoituksenmukaisella tavalla
- arviointi
- muut tehtävät
 - sidonnaisuudet
 - sivutoimiluvat- ja ilmoitukset

Toiminnan ja talouden arviointi edellyttää, että valtuusto on päättänyt kuntayhtymän ja kuntakonsernin keskeisistä tavoitteista talousarviossa tai -suunnitelmassa ja yhtymähallitus on toimintakertomuksessa esittänyt selvityksen tavoitteiden toteutumisesta.

Hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestäminen

Hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat valtuuston päätettävät asiat valmistelevat yhtymähallituksen sijasta tarkastuslautakunta (KuntaL93 § ja 121 §). Tämä on poikkeus yhtymähallituksen valmisteluvelvollisuudesta. Tarkastuslautakunnan edellä mainittuihin valmistelutehtäviin kuuluu:

- **tilintarkastajan valintaa koskevan päätösehdotuksen valmistelu**

Valtuusto valitsee hallinnon ja talouden tarkastamista varten tilintarkastusyhteisön. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on järjestää tilintarkastajan valintaa koskeva tarjouskilpailu ja tehdä valtuustolle ehdotus valittavasta tilintarkastusyhteisöstä sekä valvoa tilintarkastussopimuksen noudattamista.

- **tilinpäätöksen hyväksymistä ja vastuuvapauden myöntämistä koskevan päätösehdotuksen valmistelu**

Tilintarkastajan on annettava valtuustolle kultakin tilikaudelta kertomus, jossa esitetään tarkastuksen tulokset. Tarkastuslautakunta tekee valtuustolle ehdotuksen tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapauden myöntämisestä tilivelvollisille ottaen huomioon tilintarkastajan tilintarkastuskertomuksessa antamat lausunnot.

Tarkastuslautakunta ei ole kuitenkaan sidottu tilintarkastajan esitykseen. Tarkastuslautakunnan tulee tällöin perustella esityksensä ja varmistaa riittävä dokumentaatio sen pohjaksi.

- **tilintarkastuskertomuksessa esitetyistä muistutuksista asianomaisen selityksen ja yhtymähallituksen lausunnon hankkiminen**

Mikäli tilintarkastuskertomukseen sisältyy muistutus, lautakunnan on pyydettävä muistutuksesta asianomaisen selitys ja yhtymähallituksen lausunto (125 §). Saatuaan muistutuksen kohteen selityksen ja yhtymähallituksen lausunnon, lautakunta valmistelee valtuustolle päätösehdotuksen. Jokaisen muistutuksen osalta on noudatettava samaa menettelyä.

Tilintarkastuskertomuksen ja vastuuvapausasian valmistelussa on otettava huomioon, että selityksen antamiselle ja yhtymähallituksen lausunnon antamiselle varataan riittävästi aikaa. Selitykset ja lausunnon saatuaan lautakunta valmistelee valtuustolle päätösehdotuksen.

Lausuntoon voidaan sisällyttää tarkastuslautakunnan oma kannanotto vastuuvapauden myöntämisestä sekä muut toimenpide-ehdotukset, jotka liittyvät tilintarkastuskertomukseen, tai jotka lautakunta muutoin pitää välttämättömänä esittää valtuustolle. Jos mahdollista ehdotuksissa tulisi mm. esittää kannanotto siitä, mihin käytännön toimiin tulisi ryhtyä aiheutuneen vahingon korvaamiseksi ja mitä rangaistus- tai kurinpitotoimia vahingon aiheuttanutta tilivelvollista vastaan tulisi käynnistää. Vaikka lautakunta tekee päätösehdotuksen

valtuustolle vastuuvapauden myöntämisestä, esitetään aina myös tilintarkastuskertomus ja tilintarkastajan vastuuvapauslausuma sellaisenaan valtuustolle.

Vastuuvapauden myöntämättä jättäminen tarkoittaa sitä, että kuntayhtymä voi halutessaan myöhemmin ryhtyä toimenpiteisiin tilivelvollista kohtaan. Epääminen ei siis automaattisesti tarkoita sitä, että kuntayhtymä vaatisi tilivelvollista rikos- tai vahingonkorvausvastuuseen.

Jos vastuuvapautta ei myönnetä, yhtymävaltuusto päättää vielä erikseen myöhemmin siitä, ryhdytäänkö toimenpiteisiin ja mihin toimenpiteisiin ryhdytään. Lähinnä kysymykseen tulee korvausvaatimuksen esittäminen tai rikossyytteen nostaminen.

Hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämiseen kuuluu lisäksi:

- **kuntayhtymän ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittaminen**

Tarkastuslautakunnan tulee huolehtia kuntayhtymän ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Yhteensovittaminen tarkoittaa esimerkiksi kuntakonsernin tilintarkastuspalvelujen kilpailuttamisen järjestämistä koskien mm. tarjouspyynnön ja tarjousvertailun valmistelua ja tilintarkastajaehdokkaiden nimeämistä konserniyhteisöihin. Tilintarkastajan valinnasta päättää kuitenkin tytäryhteisön toimielin, esimerkiksi osakeyhtiössä yhtiökokous. Tarkastuslautakunnan tehtäviin ei kuulu konserniin kuuluvien tytäryhteisöjen toiminnan ja talouden tarkastus, muutoin kun kuntakonsernille asetettujen tavoitteiden toteutumisen arvioinnin osalta. Tarkastuslautakunnalla ei siten ole oikeutta saada tietoja ja nähtäväkseen asiakirjoja suoraan tytäryhteisöjen toimielimiltä tai vastuuhenkilöiltä.

Kuntalain mukaan kuntayhtymän tytäryhteisön tilintarkastajaksi on valittava kuntayhtymän tilintarkastusyhteisö, ellei tästä poikkeamiseen ole tarkastuksen järjestämiseen liittyvää perusteltua syytä. Perusteltu syy voisi olla esimerkiksi kuntayhtymän koko ja sen tytäryhteisöjen määrä.

- **ohjeiden antaminen tilintarkastajalle**

Tilintarkastajan tulee noudattaa yhtymävaltuuston ja tarkastuslautakunnan antamia ohjeita, mikäli ne eivät ole ristiriidassa lain, kuntayhtymän hallintosäännön tai hyvän tilintarkastustavan kanssa (KuntaL 123 §). Riippumaton tilintarkastus ja siitä raportointi on tilintarkastajan tehtävänä ja vastuulla, ja lautakunnan ohjeet voivat koskea joitakin yksityiskohtia, ei tilintarkastajan työn ohjausta yleisesti.

Kun tilintarkastaja antaa lautakunnalle selvityksen toimikauden tilintarkastussuunnitelmasta, voi lautakunta jo sen perusteella esittää toivomuksen joidenkin painopistealueiden tarkastuksen tehostamista suunniteltua työaikaa lisäämällä. Tilintarkastaja antaa selvityksen työohjelmasta lautakunnalle.

Tilikauden aikana voi tulla esille asioita tai asiakokonaisuuksia, joiden normaalia yksityiskohtaisempaa tarkastamista lautakunta pitää tarpeellisena. Lautakunnan tulee esittää riittävästi yksilöity toivomus suoraan tilintarkastajalle.

Jos lautakunta pitää yksilöidyn asian tarkastamista kiireellisenä, voi lautakunta esittää, että tarkastus suoritetaan määrääjän kuluessa. Lautakunnan on kuitenkin syytä sopia tällaisen kiireellisen tarkastuksen määrääjasta tilintarkastajan, koska tällainen kiireellinen tarkastus saattaa muuttaa tilintarkastajan työsuunnitelman toteutumista ja aiheuttaa lisäkustannuksia. Samalla lautakunta ja tilintarkastaja voivat sopia kiireellisen tarkastuksen raportoinnista.

Ohjeet eivät saa olla ristiriidassa lain, kuntayhtymän hallintosäännön tai hyvän tilintarkastustavan kanssa. Jos näin on, tilintarkastaja ei voi noudattaa niitä. Ohjeiden asianmukaisuuden tulkitsee tilintarkastaja ja hän voi tarvittaessa esittää kannanottonsa tilintarkastuskertomuksessa.

Mikäli lautakunnalla ja tilintarkastajalla on ohjeen noudattamisesta tulkintaerimielisyyttä, se tulisi selvittää osapuolten välisissä neuvotteluissa ennen tilintarkastuskertomuksen antamista.

- **tilintarkastuksen tarkastussuunnitelman toteutumisen seuranta tilintarkastajan antamien raporttien ja muun selvityksen avulla**

Vaikka tilintarkastuksen suorittamisesta vastaakin tilintarkastaja, lautakunnan on seurattava tilintarkastuksen toteutumista varmistuakseen, että tarkastus tulee asianmukaisesti suoritetuksi. Tämä edellyttää lautakunnan ja tilintarkastajan hyvää yhteistyötä ja varmistaa riittävää ja tasokasta tilintarkastusta.

On lähdettävä siitä, että tilintarkastaja raportoi tilintarkastussuunnitelman ja tilikauden työohjelmien toteutumisesta lautakunnalle sen määrääminä aikoina ja määräämällä tavalla. Tämä voi osittain tapahtua kirjallisessa muodossa ja osin lautakunnan kokouksissa tilintarkastajan suullisesti antamana selostuksena.

Käytännössä tilintarkastajan raportointiajankohtaan ja -tapaan vaikuttavat asian tai asiakokonaisuuden tarkastuksen etenemisvaihe, esille tulleet havainnot ja mahdolliset epäselvyydet.

Kuntalain 123.3 §:n mukaan tilintarkastajan tulee ilmoittaa havaitsemistaan olennaisista epäkohdista viipymättä yhtymähallitukselle annettavalla tilintarkastuspöytäkirjalla. Tilintarkastuspöytäkirja annetaan tiedoksi tarkastuslautakunnalle

- **tilintarkastajan havaitsemista epäkohdista ja valtuuston tarkastusta koskevista päätöksistä aiheutuvien toimenpiteiden seuranta**

Lautakunnan tulee seurata mm. valtuuston tekemiä päätöksiä, jotka perustuvat tilintarkastuskertomukseen tai lautakunnan valmistelemiin ehdotuksiin. Seurannan kohteena olisi nimenomaan valtuuston tekemien päätösten täytäntöönpano sekä millaiset ovat olleet valtuuston päätösten vaikutukset.

Seuranta voi kohdistua myös toimenpiteisiin, jotka johtuvat tilintarkastajan havainnoista. Tilintarkastajan tehtävänä on kuitenkin ensisijaisesti seurata, onko aiemmin havaittujen epäkohtien korjaamiseksi ryhdytty toimenpiteisiin.

- **esitysten tekeminen lautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen tarkastuksen tehtävien suorittamisen yhteensovittamisesta tarkoituksenmukaisella tavalla**

Hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämiseen kuuluu ulkoisen valvonnan ja sisäisen valvonnan seuranta.

Sisäinen tarkastuksen ja tilintarkastuksen työ on suositeltavaa koordinoida riittävän kattavuuden varmistamiseksi ja päällekkäisen työn välttämiseksi. Tilintarkastaja voi tietyin ehdoin käyttää tarkastuskohteen sisäisen tarkastuksen tekemää työtä omaa työtään täydentämään tai korvaamaan (Julkishallinnon hyvä tilintarkastustapa). Sisäinen tarkastus on riippumaton hallituksen ja ylimmän johdon tukitoiminto. Se tukee objektiivisella arviointi- ja varmistus- sekä konsultointitoiminnallaan organisaation kehittämistä ja tavoitteiden saavuttamista. Kuntalaissa ei ole säädetty sisäisestä tarkastuksesta, sillä kuntien ja kuntayhtymien erilaisen koon ja organisointimuotojen vuoksi kaikille kunnille ja kuntayhtymille yhtenäisen sisäisen tarkastuksen järjestämismallia ei ole löydettävissä. Suositeltavaa kuitenkin on, että etenkin keskisuudessa ja suuressa kunnassa ja kuntayhtymässä on ammattimainen sisäisen tarkastuksen toiminto. Se järjestetään kuntayhtymän omana toimintana, yhteistoimintana muiden kuntien kanssa tai se voidaan hankkia ulkopuolisilta palvelujen tuottajilta. Sisäisen tarkastuksen riippumattomuuden toteutumiseksi sisäinen tarkastus raportoi kuntayhtymän johtajalle.

Kuntayhtymään virka- tai työsuhteessa olevien henkilöiden käyttö ulkoisessa tarkastuksessa on rajallista, ja rajauksen joutuu aina suorittamaan tarkastuslautakunta, lautakunnalle kuuluvien tehtävien osalta tai tilintarkastajalle kuuluvien tehtävien osalta toimeksiannon yhteydessä. **Mikäli virka- tai työsuhteeseen palkattua henkilöstöä on organisoitu tarkastuslautakunnan alaisuuteen, ei lautakunnalla tällaista tehtävien rajasongelmaa ole.** Näin organisoitua henkilöstöä voidaan käyttää tarkastuslautakunnan antamiin tehtäviin ja tilintarkastajan kanssa sovittavalla tavalla kuntalain 123 §:n tarkoittaman tilintarkastuksen avustaviin tehtäviin riippuen henkilöstön kapasiteetista ja ammattitaidosta.

Lautakunnan sihteerinä voi toimia lautakunnan jäsen, tilintarkastaja, muu ulkopuolinen henkilö tai kuntayhtymän palveluksessa oleva henkilö.

- **hallintosäännön määräysten ja talousarvion valmistelu**

Lautakunta vastaa valtuuston ohella siitä, että tilintarkastuksen voimavarat ovat riittävät. Hyvän tilintarkastustavan toteutumisen yhtenä edellytyksenä on, että tilintarkastukseen on käytettävissä riittävästi aikaa. Tämän edellytyksenä on talousarvioon varattu riittävä määräraha. **Myös arviointitehtävän luotettava ja riippumaton suorittaminen edellyttää riittäviä voimavaroja.**

Tarkastuslautakunnan tehtäviä koskevaa hallintosääntöä ja talousarviosta koskevat lautakunnan esitykset valtuustolle tehdään yhtymähallituksen kautta, koska hallintosääntö sekä talousarvio ja -suunnitelma muodostavat omat kokonaisuutensa ja edellyttävät siten hallituksen koordinoitua. **Hallitus voi poiketa** tarkastuslautakunnan esityksistä vain hallinnon ja talouden yhteensovittamiseen liittyvistä perustelluista syistä.

Jos tarkastuslautakunta katsoo, **että yhtymähallitus on talousarvioehdotuksessa vähentänyt lautakunnan tilintarkastuksen järjestämiseen tarvittavia määrärahoja** perusteettomasti siinä määrin, ettei tarkastusta voida suorittaa hyvän tilintarkastustavan eikä valtuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti, lautakunta voi saattaa asian valtuuston käsiteltäväksi tarkastusta koskevien asioiden yhteydessä.

Tarkastuslautakunta vastaa valtuustolle tilintarkastajan ja omalta osaltaan riittävien määrärahojen esittämisestä ja hyväksytyn talousarvion noudattamisesta. Talousarvion seurannassakin lautakunnan ja tilintarkastajan tulee toimia riittävässä yhteistyössä.

Tilintarkastussopimuksen avulla varmistetaan tarvittaessa, että toimeksiantaja ja tilintarkastaja ymmärtävät toimeksiannon samalla tavalla. Mikäli on tarvetta ostaa tilintarkastukseen liittyviä erillistarkastuksia tai muita palveluja, perusteiden pitää olla muita kuin virhearviointi alkuperäisessä tarjouksessa.

Tavoitteiden toteutumisen arviointi ja raportointi

- **arvioinnin suunnittelu ja arviointimenetelmät**

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat tavoitteet kuntayhtymässä ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisessa ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Tarkastuslautakunnan arviointitoiminnan tulee perustua arviointisuunnitelmaan (121.4 §), joka voidaan tarkastuslautakunnan niin päättäessä antaa tiedoksi valtuustolle. Tarkastuslautakunta laatii koko valtuustokaudeksi yleisemmän arviointisuunnitelman, jota tarkennetaan vuosittaisella työohjelmalla.

Arvioinnin tulee olla objektiivista ja luotettavaa ja sen tulee tukea päätöksentekoa ja toiminnan kehittämistä. Arviointi voi perustua mm. kuntayhtymästrategiaan, talousarvioon ja -suunnitelmaan, päätöksiin, tilinpäätökseen, raportointitietoon ja muuhun tarkastuslautakunnan hankkimaan tietoon. Arviointi tulisi kohdistaa tuloksellisuuden kannalta keskeisiin tavoitteisiin ja toimintoihin.

- **arvioinnin sisältö**

Tarkastuslautakunnan keskeisin tehtävä on valtuuston talousarviossa kuntayhtymälle ja kuntakonsernille asettamien tavoitteiden arviointi. Valtuuston asettamien sitovien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta annetaan selvitys toimintakertomuksessa.

Tarkastuslautakunnan arvioinnissa kiinnitetään huomiota erityisesti niihin tavoitteisiin, jotka eivät ole toteutuneet. Mikäli yhtymähallitus ja tulosalueet eivät ole selvittäneet perusteluja valtuuston asettamien tavoitteiden ja toteutuneen toiminnan merkittäviin eroihin, on se lautakunnan tehtävä. Lautakunta voi pyytää yhtymähallituksen tai tulosalueen selvittämään nämä erot sekä erojen syyt ja mahdolliset seuraukset. Lautakunta ottaa kantaa selvityksen saatuaan ja esittää perustellun ehdotuksensa tai lausuntonsa valtuustolle.

Tarkastuslautakunta voi myös arvioida käytössään olevan muun tiedon perusteella, antaako toimintakertomuksessa esitetty selvitys riittävät tiedot valtuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta ja onko tavoitteiden toteuttaminen ollut tuloksellista ja tarkoituksenmukaista.

Jos valtuusto on asettanut toiminnan ja talouden tavoitteita myös kuntakonserniin kuuluvalla yhteisölle tai säätiölle, on lautakunnan myös tältä osin esitettävä arvionsa tavoitteiden toteutumisesta. Lautakunnan esittämä arvio voi perustua vain kunnalle konsernin emona annettuihin tietoihin.

Valtuusto voi asettaa myös sellaisia toiminnan ja talouden tavoitteita, jotka eivät sisälly talousarvioon. Myös näiden toteutumisen arviointi on lautakunnan tehtävänä.

Talousarvioon kuulumattomien tavoitteiden arvioinnin lähtökohta on päätöksen luonne ja sitovuus. Talousarvioon otetut sitovat tavoitteet kuvastavat määrärahojen ja tuloarvioiden tapaan valtuuston tahtoa. Muut esimerkiksi käyttösuunnitelmissa esitetyt tavoitteet ovat useimmiten talousarvioehdotuksen valmistelleen yhtymähallituksen tai tulosalueen esittämiä toiminnan ja määrärahatarpeen perusteluja, joihin valtuusto ei sinänsä ota kantaa.

Talousarviossa asetettujen tavoitteiden lisäksi tarkastuslautakunta voi harkitsemassaan laajuudessa arvioida esimerkiksi kuntayhtymästrategiassa asetettujen tavoitteiden toteutumista sekä sitä toteuttavatko talousarviossa asetetut tavoitteet kuntayhtymästrategiaa.

Tavoitteiden toteutumisen arvioinnin lisäksi tarkastuslautakunta voi arvioida myös kuntayhtymän toiminnan, toimintatapojen ja palvelujen järjestämisen tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Tarkastuslautakunnan ei tule kuitenkaan puuttua operatiiviseen toimintaan ja päivän politiikkaan.

Tuloksellisuus on kokonaistavoitteiden saavuttamista ilmaiseva yläkäsite, joka sisältää taloudellisuuden, tuottavuuden ja vaikuttavuuden sekä panosten, tuotantoprosessin ja tuotosten osalta myös laadun.

Tarkoituksenmukaisuuden arvioinnilla tarkoitetaan yleensä arviointia, jossa ei ole ennakolta asetettua tai sitovaa päätöstä, vaan asioiden tilaa arvioidaan arvioijan itsensä asettaman kriteerin perusteella. Toimintaa voidaan tällöin arvioida esim. lainsäädännön perusteella. Kriteerit ja arviointimenetelmät on syytä tuoda arviointikertomuksessa ilmi.

Jos valtuusto on asettanut toiminnan ja talouden tavoitteita myös kuntakonserniin kuuluvalla yhteisölle tai säätiölle, on lautakunnan myös tältä osin esitettävä arvionsa tavoitteiden toteutumisesta. Lautakunnan esittämä arvio voi perustua vain kuntayhtymälle konsernin emona annettuihin tietoihin.

Käytännössä arviointityötä tehdään jo tilikaudella ennen tilinpäätöksen valmistumista. Kuntayhtymän omista ohjeista riippuen tulee johtavien viranhaltijoiden antaa hallitukselle tietoja toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta jo tilikaudelta, esimerkiksi 30.6. ja 30.9. päättyvältä ajanjaksolta annettavissa osavuosi-katsauksissa. Oikeudellisesti talousarvion määrärahat, tuloerät ja toiminnalliset tavoitteet ovat samassa asemassa. Tästä johtuu, että talousarvion toteutumisen seuranta edellyttää muun lisäksi valtuuston asettamien toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen seurantaa jo tilikauden aikana.

Jos lautakunta tarvitsee valtuuston asettamien tavoitteiden arvioinnin tueksi joiltakin osin kirjanpitoon liittyviä tietoja, voi lautakunta pyytää tarvittavia tietoja kirjanpidosta. Vaikka lautakunta ei suoritakaan kirjanpitoon liittyvien tietojen tarkastamista, on kuitenkin tehtävien hoidon kannalta välttämätöntä, että lautakunta voi saada käyttöönsä myös kirjanpidosta laskentatoimen tietoja kuten talousarvion toteutumisraportteja.

- **talouden tasapainotuksen toteutumisen ja taloussuunnitelman riittävyys arviointi**

Jos kuntayhtymän taseessa on kattamatonta alijäämää, tarkastuslautakunnan on lisäksi arvioitava talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä. Tarkastuslautakunnan on siten puututtava arviointikertomuksessaan kuntayhtymän talouden tasapainotukseen, jos talous tai taloutta koskevat suunnitelmat ovat alijäämäisiä.

Tarkastuslautakunnan arvio voi olla kaksiosainen samaan tapaan kuin yhtymähallituksen selvitys toimintakertomuksessa. Ensinnäkin tarkastuslautakunnan on arvioitava talouden tasapainotuksen toteutumista tilinpäätösvuonna. Arvioinnin kohteena ovat tällöin taloussuunnitelman toteutuminen. Toiseksi lautakunnan tulee arvioida voimassa olevan taloussuunnitelman ja tasapainottamistoimenpiteiden riittävyyttä ja realistisuutta.

Tarkastuslautakunta voi arviointinsa perusteena käyttää yhtymähallituksen toimintakertomuksessa antamaa selvitystä ja muita mahdollisia taloudellista asemaa kuvaavia tietoja.

- **arviointitulosten raportointi**

Arvioinnin tulokset raportoidaan vuosittain valtuustolle 31.5. mennessä annettavassa arviointikertomuksessa. Arviointikertomus käsitellään yhtymävaltuustossa ennen tilinpäätöksen hyväksymistä. Arviointikertomus on tarkastuslautakunnan käsitys siitä, kuinka kuntayhtymän tilivelvolliset ovat onnistuneet valtuuston tahdon toteuttamisessa.

Ennen arviointikertomuksen valmistumista tarkastuslautakunta voi antaa yhtymävaltuustolle tarpeelliseksi katsomiaan selvityksiä (121.4 §). Tällaisia tilikauden aikana raportoitavia asioita voivat olla esimerkiksi arviointihavainnot osavuositarkastuksista.

Jos talousarvion taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet havaitaan jo tilikauden aikana epäsuhteisiksi, yhtymähallituksen on valmisteltava talousarvion muutosehdotus. Myös tarkastuslautakunnan tulee vaikuttaa siihen, että kuntayhtymässä mahdollisesti tarvittavat talousarvion muutokset valmistellaan ja esitetään yhtymävaltuustolle jo etukäteen ja tilikauden aikana. Talousarvion muutostarpeet ja muutokset voivat perustua määrärahojen ja tuloarvioiden sekä toiminnan ali- tai ylimitoitukseen.

Tarkastuslautakunta voi raportoida tilikauden aikana myös muista merkittävistä havainnoista, ellei niistä raportointi voi tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan odottaa arviointikertomuksen valmistumista. Pääsääntöisesti tarkastuslautakunnan raportointi tapahtuu kuitenkin arviointikertomuksessa.

Arviointikertomuksen vaikuttavuutta on pyritty lisäämään sillä, että uuden kuntalain 121.5 §:n mukaan yhtymähallituksen tulee antaa yhtymävaltuustolle lausunto toimenpiteistä, joihin se on ryhtynyt tai aikoo ryhtyä arviointikertomuksessa esitettyjen havaintojen johdosta.

Käytännössä lienee tarpeen, että hallitus pyytää alaisiltaan viranhaltijoilta selvitykset arviointikertomuksesta ja kokoaa niistä koko kuntaa koskevan yhtymähallituksen lausunnon.

Yhtymähallitus antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin se on ryhtynyt tai aikoo ryhtyä arviointikertomuksessa esitettyjen havaintojen takia. Tarkastuslautakunta seuraa toimenpiteiden toteuttamista.

Muut tehtävät

- **sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen valvonta ja ilmoittaminen valtuustolle**

Tarkastuslautakunnalle on kuntalaissa säädetty tehtävä eli kuntalain 84 §:ssä mainittujen sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvonta sekä ilmoitusten käsittely ja niiden vienti yhtymävaltuustolle tiedoksi. Sidonnaisuudet tulee ilmoittaa kuntalain mukaisesti seuraavien kuntavaalien jälkeen vuonna 2025. Sidonnaisuusrekisteri julkistetaan kuntayhtymän tietoverkossa.

Lähtökohtaisesti jokainen ilmoitusvelvollinen on itse vastuussa sidonnaisuusilmoituksen tekemisestä ja sen oikeellisuudesta, mutta tarkastuslautakunnalla olisi valvontavelvollisuuteensa liittyen mahdollisuus kehottaa ilmoitusvelvollista tekemään uusi ilmoitus tai täydentämään jo tehtyä ilmoitusta. Velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuudet ei poista velvollisuutta ilmoittaa esteellisyydestä ja vaalikelpoisuusesteistä asioista päätettäessä.

- **sivutoimiluvat ja -ilmoitukset**

Hallintosäännön § 54 mukaan sivutoimiluvat ja -ilmoitukset saatetaan tiedoksi tarkastuslautakunnalle.